

sicut se habet ipsum futurum, ut futurum, ad seipsum, ut præsens in suo tempore; sicut ergo hoc ipso quod res futura est pro aliqua differentia temporis, habet esse in æternitate et ab æterno, ita etiam propositio conditionalis de tali re futura, si Deus velit causam ejus in re ponere, est absolute et determinate vera, etiamsi intelligatur prius ratione proferri aut concipi, quam Deus aliquid eorum determinate velit, quia revera ita futurum est, sicut per illam significatur.

Quod si respectu eorum quæ aliquando futura sunt, hoc recte intelligitur, pari ratione etiam iis, quæ de facto non sunt futura, intelligimus similem veritatem conditionalem inesse, etiamsi conditio nunquam sit ponenda; nam est eadem omnium ratio, et quantum est ex se, eodem modo se habent in illo signo rationis, in quo apprehenduntur ante voluntatis Dei determinationem ad hoc vel illud efficiendum. Tandem adungi possunt generales rationes, quia fieri non potest quin ex duabus contradictoriis, altera sit vera et altera falsa. Item, quia in omni disjunctiva vera, una pars saltem debet esse vera; illa autem disjunctiva: *Petrus in tali occasione, si illi offerretur, peccaret, vel non peccaret*, est simpliciter vera; ergo. Item, quia nulla est ratio ad hoc negandum, quia, quod nos lateat in qua illarum partium sit veritas aut falsitas determinata, nullum argumentum est quod in re non sit determinata; neque enim requiritur existentia rei significatæ, vel præsens, vel absolute futura in aliqua differentia temporis, quia non hac ratione sumitur in prædicto modo enuntiandi; satis enim est existentia conditionate sumpta, cui conjungendus revera esset talis vel talis effectus, si in re poneretur talis existentia; quod quidem objectum et veritas ejus, quamvis nihil reale sit actu existens, hoc tamen non obstat quominus esse possit aliquid objective existens in aliquo intellectu, quod satis est ad rationem entis veri, seu veritatis, ut Aristoteles dixit, 5 Metaphys., cap. 7, et l. 9, cap. ult., et videri etiam potest apud D. Thomam, opusc. 30, c. 4, et opusc. 42, c. 3, et patebit amplius ex dicendis de scientia Dei circa hæc futura.

Atque ex his tandem concluditur, in his orationibus conditionalibus de rebus contingentibus, esse sufficiens fundamentum ut, quantum in ipsis est, cognosci ac sciri possint, si ex parte cognoscentis sit sufficiens vis et facultas cognoscendi. Atque ita fit ut hæc

objecta ex se sint scibilia, cum omnis veritas ex se sit scibilis. Quod amplius inferius cap. 7 declarabitur ac confirmabitur.

CAPUT VI.

SOLVUNTUR OBJECTIONES CONTRA PRÆDICTAM SENTENTIAM.

1. Quæ ab auctoritate Scripturæ, vel Patrum aut Scholasticorum contra prædictam sententiam objici possunt, quod facilia essent, in superioribus sunt obiter expeditæ. Ratio etiam potissima quæ ex indeterminatæ conditione objecti confici solet, in proximo superiori capite ex professo dissoluta est, et revera vix habet majorem difficultatem, quam sit in absoluta scientia, et determinata veritate futurorum contingentium. Proponam nihilominus rationes quæ difficiliore existimantur, ut magis veritas confirmetur.

2. *Argumentatur contra superiorem sententiam.* — Prima sit, interrogando cur potius Deus cognoscat voluntatem, verbi gratia, Petri in tali occasione hoc facturam fuisse, quam oppositum; non est enim major ratio hujus quam illius; ergo neutrum cognoscere potest, quia certum est utrumque cognoscere non posse. Secunda ratio sit, quia, si Deus hujusmodi conditionales nosceret, etiam cognosceret omnes quæ a nostro intellectu finguntur aut excogitari possunt; ergo cognosceret etiam omnino disparatas, in quibus nulla est neque connexio, neque causalitas inter extremitates, ut: Si Petrus ambularet, volasset leo. Item cognosceret has conditionales, etiamsi in communi præferantur abstrahendo a singulis personis vel circumstantiis, ut: Si homo creatur, erit albus, et similes: consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia ad omnes has propositiones possunt applicari rationes factæ; in eis enim possunt contradictoriæ formari; ergo altera tunc erit vera determinate; ergo cognoscibilis; ergo cognita a Deo. Consequens autem videtur per se manifeste falsum, quia in propositionibus omnino disparatis non apparet quomodo possit cognosci veritas. Tertio, sequitur ex prædicta scientia habere Deum de aliquibus effectibus creatis scientiam aliquam contingentem, et independentem a voluntate divina, quod videtur valde absurdum. Sequela declaratur, quia, si Deus scit Petrum in tali occasione positum peccaturum, quamvis possit Deus velle vel nolle

permittere Petrum constitui in tali occasione, tamen, quod in tali occasione positus non peccet, non potest Deus ipse impedire, quia supponitur præcivisse ita facturum fore, quia suppositione facta non potest illi repugnari.

3. Quarto, ex alio capite, non minori difficultate, objicitur, quia non videtur hæc scientia posse deservire ad explicandam rationem divinæ providentiæ etiam in operibus gratiæ et libertatis creatæ; nam ad hoc necessarium est ut ponatur hæc scientia prius secundum rationem, quam sit libera determinatio voluntatis divinæ circa res ad extra agendas; consequens autem non est verum; tum quia hæc scientia, si est in Deo, non est mere necessaria, sed contingens seu libera; ergo supponit ex parte objecti liberam determinationem, saltem ut futuram aliquo modo; ergo multo magis supponit in ipsamet voluntate Dei liberam determinationem, non solum ut futuram, sed etiam ut præsentem et æternam. Patet hæc ultima consequentia, quia tam necessaria est voluntas divina actu existens sub omni conditione suæ actualis existentie, sicut est voluntas creata in esse possibili, seu sub quacumque conditione vel occasione possibili. Unde in quocumque signo rationis intelligitur cognita a Deo voluntas creata, ut possibilis in hac vel illa occasione, intelligitur voluntas increata ut existens ita disposita ad volendum; ergo, sicut ante illam scientiam voluntatis creatæ supponitur ut futurum quid faceret illa voluntas in tali occasione, ita et in voluntate increata supponitur quid facit et quid vult, quia jam tota illa causa non ponitur sub conditione, sed ut existens.

Quinto, quia saltem sequitur præcivisse Deum de sua voluntate quid sit volitura, prius ratione, quam intelligatur voluntas ipsa jam determinata ad volendum de præsentem, quod habet multa incommoda. Præsertim videtur hoc repugnare libertati Dei, quia non poterit Deus voluntate sua scientiæ suæ resistere, et alioqui illa scientia est dispositio intrinseca ipsius volentis, et ideo determinans libertatem ejus. Unde etiam sequitur omnia futura prius esse determinata in scientia Dei, quam in ipsius voluntate. Ac denique sequitur in eo etiam signo non tantum futura conditionata, sed etiam absolute contingentia sciri.

Sexto, videtur valde incommode explicari illo modo negotium gratiæ efficacis, permissionis, prædestinationis, et reprobationis divinæ. Nam hinc videtur sequi aliquam præscientiam meritorum fuisse rationem prædesti-

nationis, saltem ut conditionem sine qua non. Ulterius vero sequi videtur, sine causa et quodam modo contra pietatem et misericordiam, Deum creasse aliquos, atque ita limitasse auxilia, prout vidit futuram fuisse occasionem damnationis eorum; nam videtur ex intentione sua creasse illos ad gehennam. Rursus sequitur fortasse non potuisse Deum efficaciter velle aliquem salvare, vel convertere, toto etiam tempore vitæ ejus, quia fortasse non prævidit illum bene usurum aliquo præveniente auxilio; hoc enim est quid contingens, cum simpliciter pendeat ex libero arbitrio; non ergo repugnat ita fuisse eventurum in actu; si ergo id constituamus, non poterit Deus illum eligere, vel efficaciter vocare. E contrario vero sequitur hoc modo posse Deum prædefinire etiam mala, quia si præsciuntur futura, si hoc vel illud quod alias bonum est fiat, et Deus potest velle totum hoc antecedens, cur non potest etiam velle id quod certo scit eventurum ex illo antecedente?

Ad primum.

Multa ex his argumentis ex dictis in superioribus libris de Auxiliis sunt dissoluta; ea tamen omnia proponere hic libuit, ut omnibus satisfaciamus; et quia in eorum solutione nihil fere ex superius dictis repetemus, et veritatem propositam amplius declarabimus et confirmabimus. Ad primum ergo respondetur: si in eo quærat ratio ex parte Dei, cur cognoscat ex duobus contradictoriis unum esse futurum potius quam aliud, respondetur ex parte Dei non esse quærendam rationem, quia ejus virtus seu lumen de se indifferens est ad judicandum et sciendum quidquid in re sit futurum, sive hoc sit, sive illud, indifferentia (inquam) eminenti seu virtuali, et ad omnia sufficiente, juxta exigentiam objectorum. Si vero ex parte objecti quærat ratio ob quam hoc potius quam illud sit scibile, hæc non est alia nisi quia in re hoc potius futurum est, quam illud. Quod si ulterius hujus ratio inquiratur, cur scilicet hoc potius quam illud futurum dicatur, cum causa sit æque indifferens, respondetur, imo, quia est indifferens, pro libertate sua esse ad alterutram partem in ea occasione determinandam; et hæc pars una et determinata futura est, quam ipsa velit, seu volitura sit; sola ergo libertas et usus ejus est ratio talis futuritionis ex parte objecti. Quod si tandem urgeatur, et inquiratur unde constare possit quæ sit illa pars, ad

quam esset talis voluntas determinanda, respondetur hoc jam esse inquirere modum seu medium illius scientiæ, de quo in sequenti capite dicendum est. Nunc ergo breviter dico, nobis non constare, Deo autem per se notum esse, suo infinito lumine, quo intuens omnes rerum complexiones et compositiones possibili, simul intuetur quæ sint vel essent futurae, et quæ non. Denique (quod tam in hoc quam in cæteris argumentis notandum est) omnes fere hæc interrogationes fieri possunt de futuris contingentibus absolutis priusquam in re existant; et ideo dixi fere nullam majorem difficultatem esse in his de quibus agimus, quam in illis.

4. *Ad secundum.* — *Deus cognoscit complexiones rerum quæ disparatæ sunt, et quomodo.* — Ad secundum, aliqui absolute negant Deum cognoscere hujusmodi complexiones conditionatas, in quibus antecedens nullo modo conducit ad esse consequentis, neque ex necessitate, neque ex aliqua causalitate; quia tunc esse unius nullo modo refert ad esse alterius. Quod autem affirmatur sub conditione, saltem debet habere cum illa talem connexionem, ut, illa posita, ipsum ponatur, quæ connexio esse non potest inter ea quæ omnino disparata sunt. Et eadem ratione idem videtur dicendum de his conditionatis sumptis sub terminis communibus, quia, cum causalitas non sit nisi in particulari, et cum determinatis conditionibus, donec ad has descendatur, non potest cognosci determinatio futura causæ liberæ. Mihi tamen dicendum videtur, quoad hanc posteriorem partem, verum esse hujusmodi conditionales indefinitas non cognosci a Deo, nisi quatenus in suis singularibus et ratione illorum veritatem habent; tum quia, ut Aristoteles alias dixit, hujusmodi prædicata contingentia non conveniunt speciei, nisi quatenus conveniunt alicui individuo; tum etiam quia Deus nihil confuse intuetur, sed distinctissime et intuitive, prout est, aut futurum est, aut esset in re; hoc autem modo nihil horum videtur, nisi prout in singulari existit. Visis autem omnibus singularibus, etiam in illis videt Deus naturas communes, et quidquid nos possumus de illis conceptis in confuso vere prædicare. Atque hoc modo, quacumque ratione hæc conditionales a nobis concipiuntur, non subterfugiunt scientiam Dei. Unde, quod ad priorem partem attinet, si in illa connectione rerum inter se (ut sic loquar) disparatarum importetur dimanatio unius ab alia,

clarum est propositiones esse falsas, et non esse scibiles; et hoc solum probant rationes factæ. Si autem importetur sola concomitantia, seu coexistentia illarum duarum rerum in ordine ad eandem durationem, hoc modo potest in eis esse veritas, nihilque hoc sensu est enunciabile etiam conditionaliter, de quo Deus non sciat an verum vel falsum sit. Sicut in futuris absolutis verum est dicere: *Tali die, quando Petrus peccabit, Joannes penitentiam aget*, quia solum significatur coexistentia illorum duorum futurorum. Si ergo illud ipsum prius ratione conditionaliter significetur, erit etiam verum; nam solum fit hic sensus: Si Petrus et Joannes tali die existant, alter peccabit, alter penitentiam aget; et sic de reliquis. Nec in hoc invenio novam rationem dubitandi quæ ad rem spectat; an vero locutio sub conditione possit in propria significatione illum sensum reddere, ad modum loquendi spectat; et melius quidem significatur illa concomitantia per adverbium temporale, *quando hoc fuerit*, etc., quam per notam conditionalem; aliquando tamen hoc est in usu, ut 4 Reg. 13, dixit Elisæus regi Syriæ: *Si percussisses quinquies aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consummationem*, ubi non est connexio causalis, ut per se patet, sed est concomitantia ex voluntate Dei, Prophetæ revelata.

5. *Ad tertium.* — Ad tertium respondetur, primo, concedendo sequelam, quia illa est necessitas conditionata tantum, et ex suppositione futuræ determinationis causæ liberæ, et nullo modo est necessitas absoluta. Neque hoc est ulla imperfectio, sed potius pertinet ad perfectionem Dei unumquodque cognoscere, quale est. Idemque argumentum fieri potest in futuris absolutis, nam statim ac Deus voluit Adam creare cum tali dispositione, etc., et relinquere illum suæ libertati, statim prævidit illum peccaturum; et quoad hoc non habuit illa scientia aliam dependentiam a voluntate Dei, sed necessario secuta est, supposita priori voluntate, et futura determinatione voluntatis Adæ; quod ergo hic secundum realem existentiam contingit, invenitur in futuris conditionatis secundum existentiam apprehensam seu cognitam, et sub tali conditione positam. Addo præterea simpliciter totum hunc effectum pendere a voluntate Dei, ut absolute sit vel non sit, et consequenter etiam in illis conditionatis debere in antecedente includi voluntatem divinam, scilicet, si ipsa velit talem effectum, vel

saltem velit illum permittere et ad illum concurrere; et hoc modo etiam illa scientia habet habitudinem ad voluntatem divinam sub prædicta conditione.

6. *Ad quartum et quintum.* — Ad quartum respondetur, hanc scientiam antecedere in Deo secundum rationem ad determinationem liberam divinæ voluntatis, ut actu jam positam in æternitate; quod quidem sit ita non esset, non posset illa scientia esse utilis ad dispositionem liberam Dei circa res creatas, ut recte argumentum probat, quamvis licet in ea non esset talis utilitas, non propterea esset neganda; quia per se et ratione scientiæ necessaria est, sicut scientia futurorum absolute in aliqua temporis differentia, licet prout est simplex intuitio, non habeat causalitatem, nihilominus ex Dei perfectione necessaria est. Contra hanc autem antecessorem rationis nihil probat illa objectio, sed ad summum concludit, in eo signo rationis, in quo Deus præscit de omnibus voluntatibus creatis, futuris seu possibilibus, quid facturæ essent sub quacumque conditione, cognoscere etiam de sua voluntate quidquid volitura est libere, vel absolute in æternitate, si talis determinatio libera tantum supponit ea quæ intrinsece ac necessariò conveniunt ipsi Deo; vel certe sub conditione, si supponit aliquid aliud libere futurum in creatura; utrumque autem horum verum est. Nec inde sequitur quod libertas divinæ voluntatis destruat, ut inferius, cap. 8, disputabitur, ubi omnia quæ in hac responsione tacta sunt, exponuntur latius. Et ideo hæc nunc etiam de quinta objectionem sufficient.

Respondetur ad sextum, explicaturque quantum deserviat hæc scientia ad explicandam gratiæ efficaciam.

7. Ad sextum vero respondetur, imo optime hac ratione intelligi efficaciam gratiæ vocantis, seu excitantis: aut enim neganda est efficax gratia ex vi vocationis et excitationis, prout a Deo fit, quod non censeo dicendum, propter ea quæ supra attuli; vel certe non potest alia ratione commodius explicari, ut in superioribus ostensum est. Ad id vero quod de prædestinatione tangitur, fatendum est (quod in omni sana sententia est necessarium) neminem a Deo eligi ad gloriam, nisi prius ratione Deus in se habeat cognitam viam et modum quo possit illum electum ad gloriam perducere. Et, quia electio

non est ad gloriam utcumque, sed ad gloriam ut ad coronam et præmium, saltem respectu adultorum, ideo talis electio etiam supponit in Deo scientiam meritorum, non ut futurorum simpliciter, sed ut possibilem ex gratia Dei, et consequenter futurorum sub conditione, id est, si Deus velit hominem creare, et talem gratiam, vocationem et auxilium conferre. Quod totum constat ex illa ratione generali supra facta, quod intentio efficax finis supponit præscientiam mediorum, ut possibilem et efficaciam respectu intendentis. Hinc vero non fit electionem aut prædestinationem esse propter merita, si illud propter dicat causam moventem; sed solum sequitur merita esse necessaria media ad executionem illius intentionis, sine quorum præcognitione, ut explicata est, nemo posset prudenter intendere. Et similiter, quamvis Deus, quem efficaciter vult convertere, tunc et tali modo illum vocet, quando et quomodo scit illum cooperaturum, non tamen inde sequitur, ita illum vocare, quia cooperaturus est, quæ causalis significat rationem moventem Deum; sed sequitur Deum vocare ipsum ut cooperetur, quod significat proximam finalem causam talis vocationis. Quomodo ponderavit Augustinus dixisse Paulum: *Elegit nos in ipso, ut essemus Sancti*, non: Quia futuri eramus; quia in altero finalis causa, in altero vero meritoria significatur.

8. *Ostenditur non esse Augustini opinionem quam ei ponit Catherinus.* — Non tamen est idem de reprobatione, quamvis sine causa Catherinus id imponat Augustino, l. 2 de Prædest., dicens, juxta Augustinum, Deum non misisse Tyriis et Sidoniis prædicatores, quia sciebat esse credituros, et ipse volebat ut crederent; et eodem modo dicit, ex sententia Augustini, se habuisse Deum circa ultimam damnationem, scilicet, Deum noluisse dare reprobis auxilia quibus scivit fore salvandos, quia damnare decreverat. Quod tamen et falso tribuitur Augustino, ut constat ex responsionibus ejus ad articulos sibi falso impositos; et ex se falsissimum est, et alienum a divina bonitate et pietate, et ab illa voluntate, quæ vult omnes homines salvos fieri. Unde in Concilio Valentino, sub Lothario, cap. 2, inter alia dicitur, neminem ex Dei præjudicio condemnari, de qua re plura diximus lib. 2. Quamvis ergo in utroque negotio præscientia sit eadem, tamen Dei voluntas et intentio non est eadem; nihil enim repugnat quod aliquid sciatur futurum, quod tamen non sit volitum nec inten-

tum. Deus ergo nec dat auxilia quibus videt hominem abusurum, nec negat majora, quibus videt hominem bene usurum, ut homo non convertatur vel pereat, sed sufficientia auxilia dat, quibus, quantum est ex parte Dei, convertatur homo; majora denegat, vel aliquando in pœnam prioris mali, vel quia illa nemini debet, et ostendere vult se gratis dare cui dat, vel ut permittat libertatem et naturam suo modo operari, vel propter alias rationes providentiæ suæ, juxta quas, ex infinitis rationibus, quibus Deus prævidit posse se gubernare homines, et ad finem supernaturalem dirigere, in quibus fere omnibus prævidit, si hunc eligeret vel illum, illos fuisse damnandos, illos vero salvandos, ex sola sua libertate hunc eligit modum, gratis eligendo omnes qui juxta hanc rationem providentiæ salvandi sunt, reliquos vero permittendo damnari, quamvis hoc ipse non intendat. Nec fere potuit aliter fieri nisi Deus vellet, vel communem usum libertatis valde immutare, vel omnibus hominibus extraordinaria dona gratiæ conferre, quod non oportebat.

9. Et juxta hæc facilis est etiam responsio ad alteram partem, quod si Deus prævidisset hominem nunquam cooperaturum gratiæ ejus, non posset illum eligere, vel actus ejus præfinire; hæc enim conditionalis in omni sententia vera est; tamen antecedens, quoad omne tempus vitæ, et quoad omnia auxilia et omnes modos quibus Deus potest hominem ad se trahere, est plane impossibile, multo magis quam impossibile sit hominem lapsum et divina gratia destitutum, et longo tempore a dæmone vexatum, non cadere aliquando; quia potentior est divina gratia, et plures modos ac efficaciores novit Deus permovendi et trahendi voluntatem hominis, ut in bonis consentiat, quam sit tota fragilitas naturæ, vel potentia dæmonis ad perducendum hominem.

10. Denique, quod de prædefinitione peccati dicebatur, eodem modo expediendum est, quo simile de reprobatione est dissolutum; ex vi enim libertatis non repugnaret peccatum præfiniri, quia, supposita hac scientia, non propterea tolleretur libertas; tamen aliunde repugnat divinæ bonitati propter objecti turpitudinem, ut in superioribus tractatum est.

CAPUT VII.

DECLARATUR MODUS QUO DEUS HÆC FUTURA COGNOSCIT.

1. In hac re declaranda, eadem nobis occurrit difficultas quæ sese offert Theologis omnibus, in explicando modo quo Deus cognoscat contingentia, quæ revera in aliqua temporis differentia futura sunt; et tota posita est in explicando quonam modo ex parte objecti veluti utatur Deus ad hæc futura cognoscenda, nam ex parte principii seu cognoscentis nulla est difficultas, certum est enim Deum seipso, suaque essentia hæc omnia cognoscere, sive illa per modum intellectualis luminis, sive per modum speciei intelligibilis, sive per modum actus intelligendi a nobis consideretur.

2. *Ratio difficultatis proponitur.* — At vero ex parte objecti res est obscurissima, quia omne objectum aut est per se notum, ut in se cognoscatur immediate et per seipsum, aut medio aliquo indiget quo cognoscatur, juxta analyticam doctrinam; hæc autem conditionales contingentes neque ex terminis per se notæ sunt, ut manifeste constat, quia nec sunt veritates necessariæ, nec termini earum seipsis habent immediatam et intrinsecam connexionem; neque est ullum medium quo cognoscantur. Aut enim hoc medium esset extrinsecum, ut auctoritas dicentis; et hoc non habet locum in cognitione divina; tum quia pertinet ad imperfectam cognitionem; tum quia non habet Deus superiorem a quo discat, vel cui fidem adhibeat. Aut tale medium esset effectus aliquis, et hoc etiam confert imperfectam cognitionem et non habet locum in præsentem; quia res futura, antequam sit, non habet effectum, nisi forte futurum ab ipsa, et consequenter magis occultum quam ipsa. Aut denique medium est causa aliqua, et hæc nulla excogitari posse videtur, ex qua certo et infallibiliter cognoscantur hæc futura, quia nulla est cum qua habeant necessariam connexionem. Et hæc quidem communia sunt his futuris conditionatis cum absolutis. Illud autem est horum proprium, in quo posita est specialis difficultas, quod illa, quæ aliquando futura sunt, habitura sunt verum esse reale pro aliqua differentia temporis, ratione cujus possunt terminare æternum intuitum divinæ scientiæ; et ita illa sciuntur a Deo non aliquo

medio, sed in seipsis, et per modum simplicis intuitionis, non quia necessariam connexionem habeant, sed quia realem et existentem connexionem habent, quæ videatur. At vero hæc conditionata, quia nunquam habitura sunt esse, nec hoc modo possunt in seipsis videri, nec vere habent in se connexionem vel determinationem, quæ in se videri possit; ideo nullum relinqui videtur medium, nullusque modus quo cognosci possint.

3. *Prima sententia.* — Antequam nostram sententiam aperiamus, duo sunt examinandi modi, quibus hæc scientia declarari solet, omissis aliis, quæ nullam auctoritatem vel probabilitatem habent, et in futuris etiam absolutis ab omnibus rejiciuntur. Prima itaque sententia affirmat scire Deum hæc futura in suis causis proximis, et perfecta comprehensione nostri liberi arbitrii, et eorum omnium quæ possunt illud determinare vel impedire; nam, licet liberum arbitrium nude sumptum indifferens sit, et ideo in illo ut sic non possit effectus determinatus cognosci, tamen adjunctis omnibus circumstantiis, occasionibus, causis et cogitationibus quæ hic et nunc illud circumstant, infallibiliter in ejus comprehensione cognoscitur ad quid sit determinandum. Quod si hoc verum est de libero arbitrio actu existente, vel aliquando futuro, idem proculdubio erit de illo apprehenso sub ea conditione, si in tali occasione et circumstantiis constituatur. Atque hac ratione merito tribui potest hæc opinio Durando, in 1, dist. 38, quæst. 3; Thomæ de Arg., in 2, dist. 40, art. 3, ad arg., et aliis, qui dixerunt Deum hoc modo cognoscere ea contingentia, quæ revera sunt aliquando futura. Quæ sententia tribui solet divo Thomæ, 1 cont. Gent., cap. 67, ratione 3. Sed ibi non agit de causis liberis, sed de aliis, ut etiam Ferrar. intellexit. Potest tamen in hujus sententiæ confirmationem adduci Augustinus, nam pluribus in locis explicat vocationem efficacem, quia datur modo congruo, id est, prout Deus novit esse ita accommodatam affectui et dispositioni talis voluntatis, ut in ea habitura sit effectum, ut constat ex quæstione 2 ad Simplicianum, et aliis locis supra citatis. Unde, libro 4 de Anima et ejus origine, c. 7, dicit nos non cognoscere quibus tentationibus vincenda sit nostra voluntas, vel quibus sit restituta, quia illam non comprehendimus; ergo e contrario Deus id cognoscit, quia illa omnia comprehendit. Ratio vero esse potest, quia, cum hæc, quæ nunquam sunt futura, non

possint per æternitatis præsentiam cognosci, non videtur superesse alius modus quo cognosci possint. Et alioqui non videtur hic modus impossibilis, spectato infinito excessu inter divinam et angelicam, vel humanam, tum scientiam, tum voluntatem. Potest autem angelus sua scientia, magna et vehementer conjectura suspicari, quid hominis voluntas velit in tali occasione, solum ex cognitione ipsius voluntatis et naturæ ejus; ergo Deus poterit ex hoc medio scientiam certam illius effectus habere.

4. *Revertitur.* — Hæc sententia, sicut in contingentibus absolute futuris a gravioribus Scholasticis rejicitur, ita et in conditionalibus est a nobis rejicienda; militat enim eadem ratio, ut sæpe dictum est. Improbant autem illam D. Thomas, 1 part., quæst. 14, art. 13, et quæst. 57, art. 3; 86, art. 4; 2. 2, quæst. 171, art. 6, ad 2, et 1 cont. Gent., c. 66 et 67; Cajetanus et Ferrar., his locis; Capreolus late, in 1, dist. 38, quæst. 1, ubi in hoc conveniunt Scotus cum suis, Ocham cum Nominalibus, et denique reliqui Theologi. Et mihi est indubitata sententia. Ratio vero generalis est, quia effectus in causa cognosci non potest, nisi secundum esse quod habet in illa; sed effectus contingens in causa sua proxima, etiam proxime disposita ad operandum cum omnibus prærequisitis, non habet esse certum et determinatum, sed indifferens; quia virtus causæ neque est ex se ad illum determinata, neque ex omnibus adjunctis sufficienter determinatur; ergo non potest talis effectus in tali causa cum certitudine cognosci. Major cum consequentia per se nota videtur. Minor constat ex supra tractatis de essentia causæ liberæ; est enim de ratione ejus, ut, positis omnibus prærequisitis, ad agendum adhuc maneat indifferens; causa autem propria et proxima horum effectuum contingentium est causa libera. Declaratur præterea in communi hoc modo, quia hæc causa est voluntas, et in illa præcise sumpta, certum est et constans hoc non posse cognosci; sumo ergo omnia quæ adjunguntur voluntati, et dicuntur ita determinare illam in actu primo, ut jam possit in ea cognosci effectus; et interrogo an illa omnia ex necessitate naturæ eveniant, ita ut voluntas non contingenter, sed necessitate quadam naturali in illo statu constituatur, vel cum contingentia et libertate. Si hoc secundum dicatur, restabit quærendum quomodo cognoscatur voluntatem esse constituendam in eo statu, cum quid contingens